

УДК 303.01.339
JEL Classification: B41, F29, E60, I21

DOI: 10.37332/2309-1533.2024.1.3

Прокопчук О.А.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин та європейської інтеграції,
Поліський національний університет, м. Житомир

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КАТЕГОРІЯ: ЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ ТЕОРЕТИЧНОГО КОНЦЕПТУ

Prokopchuk O.A.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
at the department of international economics
relations and european integration,
Polissia National University, Zhytomyr

INTERNATIONALIZATION AS AN INTERDISCIPLINARY CATEGORY: EVOLUTION OF THEORETICAL CONCEPT

Постановка проблеми. Кілька останніх десятиліть предметом наукового дискурсу є інтернаціоналізація. Множинність концептуальних підходів до розуміння сутності інтернаціоналізації, систематизації її категоріальних атрибутів визначають актуальність дослідження еволюції теоретичного концепту інтернаціоналізації як міждисциплінарної наукової категорії. Діалектичний зв'язок теорії і практики обумовлює кореляцію предмету актуальних наукових досліджень і запитів практичної діяльності. З методологічної точки зору, взаємне переплетіння двох просторів (теоретичного і практичного) забезпечує детермінацію цілей та завдань теоретичних досліджень проблемами й інтересами практики. Водночас, теорія формує методологічний базис практичної діяльності, науково-обґрунтовані механізми та інструменти її розвитку. Тому дослідження теоретичних засад інтернаціоналізації є рівноцінно актуальним моніторингу розвитку цього процесу в практичній площині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різновекторний та всеосяжний розвиток міжнародних відносин обумовив інтеграцію наукової категорії «інтернаціоналізація» одночасно в дискурс різних наук. Методологічні та концептуальні основи інтернаціоналізації стали предметом досліджень в освіті (Заячук Ю., Дебич М., Найт Дж., Харарі М.), фінансах (Дятлова Ю, Шелудко С., Сладжер А., Маркус Дж.), публічному управлінні (Стоун Д., Лейді С., Найл К., Бауер М.), мікро- (Ситнік І., Ткач О., Ковієлло Н., Манро Х., Андерсен О., Джуліен М.) та макроекономіці (Кемп М., Шімомура К.) та ін. Залежно від об'єкту дослідження, науковці визначають сутність процесу інтернаціоналізації, досліджують форми його реалізації та тенденції розвитку. Необхідність окремого системного теоретичного аналізу особливостей еволюції міждисциплінарної категорії «інтернаціоналізація» з позиції ідентифікації її сутнісної та суб'єктно-формальної айдентики¹ визначає мету і завдання наукового дослідження.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження еволюції міждисциплінарної наукової категорії «інтернаціоналізація», ідентифікація її суб'єктно-формальної специфіки у різних сферах реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Філософія сучасних міжнародних економічних відносин припускає ідентифікацію об'єктивної сутності інтернаціоналізації через формування її теоретичного концепту, що базується на двовимірній системі логіки дослідницького пошуку, елементами якої є:

по-перше, методологія – полягає у дослідженні інтернаціоналізації як наукової категорії, що відповідає критеріям істинності і у процесі наукового пізнання використовується для розчленування, розмежування і синтезу множини процесів і зведення їх атрибутивної різноманітності. Методологія дослідження ґрунтується на твердженні, що інтернаціоналізація є міждисциплінарною науковою категорією, що відповідає всім категоріальним атрибутам: – відображає об'єктивну дійсність в її

¹ Айдентика – комплексна концептуальна модель ідентифікації об'єкта, явища чи процесу.

універсальних ознаках; – піддається визначенню в різних теоріях і науках; – забезпечує перенесення знань у процесі міждисциплінарних досліджень [1];

по-друге, методи – уможливають визначення сутності категорії «інтернаціоналізація» як первинного феномену дослідження та її категоріальної атрибутивності, яка набувається у різних сферах імплементації базуючись на методах наукового пізнання (діалектичних прийомах індукції та дедукції, аналізу і синтезу).

Відповідно до визначеного теоретичного концепту категорії «інтернаціоналізація» в класичних словниках трактується як дія щодо становлення або створення чогось міжнародного [2]; дія або процес взяття чогось під контроль, захист двох чи більше націй [3]. Натомість словник української мови тлумачить інтернаціоналізацію як процес визнання чого-небудь міжнародним, вільним для використання всіх народів (держав) [4]. В системі етимологічно споріднених понять (утворених в результаті поєднання англословного іменника *nation* «народ» і прийменника *inter* «між») в науковому обігу первинно було використано поняття «інтернаціональний» та «інтернаціоналізм» (1780 р.) для позначення процесу посилення економічної та політичної взаємодії між силами різних країн при збереженні їх автономії. Основним суб'єктом цього процесу виступає нація (держава). Відповідно, політична взаємодія окремих націй розглядалася соціологами і політиками як інструмент вирішення спільних суспільних проблем. Дотепер прихильники цього твердження визначають інтернаціоналізацію як процес консенсусної взаємодії між націями, заснований на економічних, культурних, наукових і політичних трансакціях [5].

Починаючи з другої половини ХХ ст., категорію «інтернаціоналізація» почали застосовувати в різних галузях науки, що обумовлено виходом процесу за межі міжурядової співпраці та поступовою експансією в усі сфери життєдіяльності. У відповідь на динамічність цих процесів в економіці, політиці та суспільстві категорія «інтернаціоналізація» стала предметом активного міжгалузевого наукового дискурсу, що входить до понятійного апарату філософії, політології, економіки, менеджменту, соціології та ін. Об'єктом дослідження цих наук є інтернаціоналізація державного і публічного управління, діяльності соціальних інституцій та установ, економічної діяльності (виробництва, капіталу, бізнесу тощо).

Економічна інтернаціоналізація: від загального до одиничного

Найбільш глибоко, динамічно та масштабно інтернаціоналізація розвивається у сфері економіки. Зародження даного процесу відбулося в період розквіту націй і формування перших держав у формі первинних торговельних операцій. Наукова концептуалізація інтернаціоналізації як економічного процесу розпочалася значно пізніше – у ХІХ ст. і активно відбувається донині. У літературі представлені результати досліджень численних наукових шкіл, що формують авторські методологічні підходи до трактування сутності економічної категорії «інтернаціоналізація», ідентифікації суб'єктів, факторів і форм даного процесу.

Інтернаціоналізація як економічний процес відбувається на різних рівнях (країна, галузь, підприємство) і, відповідно, є предметом дослідження макро- та мікроекономіки. На макрорівні вона трактується як зближення національних економік, що проявляється у зростанні виробничої взаємозалежності, міжнародному товарообігу, русі капіталів і робочої сили, взаємному впливі на найважливіші економічні процеси у країнах [6]. З погляду глобального ефекту, в науковій літературі категорію «інтернаціоналізація» визначають як закономірність розвитку міжнародної економіки, процес виходу суспільного виробництва за національні кордони [7]. В зарубіжній літературі, з огляду на відсутність загальноприйнятого трактування, представлено альтернативні визначення інтернаціоналізації як процесу розширення кількості країн-партнерів по зовнішній торгівлі; товарної диверсифікації експорту; міжнародного обміну технологіями [8]. На прикладі країн з різним рівнем розвитку науковці доводять, що інтернаціоналізація призводить до конвергенції їх зовнішньоекономічної політики і є ключовим джерелом національного економічного і соціального зростання, підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних економік. При цьому джерелом міжнародної конкурентоспроможності є поєднання внутрішнього потенціалу і можливостей глобального середовища [9]. Практично інтернаціоналізацію трактують як процес «відкриття» країни через лібералізацію зовнішньої політики та міжнародну інтеграцію, що відбувається за внутрішньою ініціативою (США, Китай) або під тиском інших держав (Японія). При цьому у ХХ ст. більш активно долучалися до процесу інтернаціоналізації країни з великою чисельністю населення (Китай, Індія) або малою територією [10].

Важливо розуміти, що додану вартість інтернаціоналізації продукують фірми (підприємства), а держави створюють інституційне середовище цього процесу. Інтернаціоналізація національних економік є передумовою і результатом інтернаціоналізації окремих галузей і підприємств, що трансформує її у наукову категорію мікроекономіки. Дослідження інтернаціоналізації на мікроекономічному рівні розпочалася з другої половини ХХ ст. і триває донині. Зміни у розумінні сутності цього процесу на рівні підприємств (міжнародних фірм, компаній) корелюють з його поглибленням у практичному вимірі. Однак вибудувати чіткі часові межі окремих етапів, як і аргументувати критеріальність для їх детермінації, дуже складно. У 70-80-х рр. ХХ ст. увага науковців

була акцентована на дослідженні переважно малих фірм, а інтернаціоналізація трактувалася як процес поетапного збільшення сукупності міжнародних операцій, що починається на рівні малих фірм, а не масштабних інвестицій, переважно у формі експорту [11; 12]. У 90-х рр. ХХ ст. поряд з дефініціями інтернаціоналізації у загальному розумінні (форма міжнародного залучення або участі в транскордонній діяльності [13]) обґрунтовується позиція про глибину даного процесу – синхронність розширення комерційної діяльності і адаптації ресурсів та управлінських механізмів до міжнародного середовища [14; 15]. В наукових працях з'являються твердження про міжнародні бізнес-мережі як результат інтернаціоналізації діяльності фірм різних країн [16]. Починаючи з 2000 р., інтернаціоналізація досліджується переважно в системі глобалізаційних процесів, а фокус уваги зміщується з малих фірм на транснаціональні компанії, що є вищою стадією інтернаціоналізації та мережування бізнесу. Інакше кажучи, інтернаціоналізація – це еволюційний процес масштабування і диверсифікації бізнес-діяльності шляхом співпраці з суб'єктами господарювання інших країн світу, яка базується на системній та послідовній адаптації до умов міжнародного середовища.

Інтернаціоналізація державного управління: макро- та мікрорівні

Глобалізація поступово мінімізувала бар'єри для міждержавної співпраці та комунікацій, що обумовило інтеграцію наукової категорії «інтернаціоналізація» в публічний менеджмент. Інтернаціоналізація у сфері державного управління стало предметом активних наукових досліджень після 2015 р. В зарубіжній літературі вона трактується як представлення державою власних інтересів у діяльності міжнародних організацій [17], включення державних адміністрацій у міжнародні процеси прийняття рішень [18] або процес перейняття країнами, що розвиваються, досвіду щодо реформування системи управління інших країн [19]. Більш вживаним в науковому обігу є етимологічно споріднене поняття «інтернаціональне (міжнародне) державне управління», що застосовуються поряд з «глобальною політикою» та «транснаціональним управлінням». В Європейському Союзі поняття «інтернаціональне управління» вживається переважно стосовно роботи наднаціональних європейських інституцій (Єврокомісії та Європарламенту) [20]. В американській літературі інтернаціональне державне управління (адміністрування) трактується як діяльність міжнародних організацій. Натомість під транснаціональним управлінням мається на увазі функціонування транснаціональних політичних мереж, учасниками яких поряд з наднаціональними інституціями є урядові структури, приватні організації та угруповання.

Відповідно до обраного теоретичного концепту інтернаціоналізація державного управління є процесом інтеграції владних інституцій до системи міжнародних відносин, що відбувається через міждержавну співпрацю на дво- та багатосторонній основі (переговори та укладання міжнародних договорів / меморандумів, участь в міжнародних інтеграційних угрупованнях та діяльності міжнародних організацій), обмін досвідом, міжнародну проєкту та грантову діяльність. Процес інтернаціоналізації державного управління априорі є об'єктивним, оскільки жодна держава не може повноцінно функціонувати відокремлено від інших. В період глобалізації міжнародне середовище (політика інших держав, необхідність дотримання міжнародні зобов'язань, стандартів та правових норм та ін.) впливає на стратегічне управління державою більше, ніж внутрішньо національні чинники, а рівень інтеграції держав у світове співтовариство визначає перспективи їх розвитку. В спектрі зазначеного окремі науковці стверджують, що нині держави практично делегують окремі адміністративні функції наднаціональним інституціям-суб'єктам глобального або транснаціонального управління [21].

Результатом активної інтернаціоналізації державного управління є формування політичних мереж, що поступово інтегруються у глобальну систему, суб'єктами якої є не лише урядові та міжнародні інституції, а й приватні структури (громадські об'єднання, ТНК та ін.) [22]. Полісами таких мереж є міжнародні організації та угруповання (ООН, МВФ, G20 та ін.), які мають власну адміністративну структуру та культуру. Зростаючої ролі в таких мережах набуває державно-приватне партнерство в особі громадських організацій, бізнесових угруповань, корпоративних структур.

Суб'єктами інтернаціоналізації державного управління є державні та місцеві органи влади, міжнародні організації, громадські організації. Прихильники концепції глобального управління стверджують, що активна інтернаціоналізація державної політики призводить до зміщення центру влади на рівень міжнародних організацій та ТНК [22]. Водночас, зростає роль та активність суб'єктів на мікронаціональному рівні (соціальні угруповання, громадські організації). Натомість більш раціональним є твердження, що основною суб'єктною одиницею державного управління є держава, тому інші суб'єкти на міжнародному та мікрорівні можуть брати участь у процесі інтернаціоналізації лише як представники держави і народу. Тому у системі їх індивідуальних та національних інтересів пріоритетними завжди мають бути останні.

Соціальний профіль інтернаціоналізації

Синтез результатів системних міждисциплінарних досліджень інтернаціоналізації дає підстави для твердження про її всеохоплюючу експансію та масштабування. Не є виключенням соціальна сфера, в якій процеси інтернаціоналізації активно розбудовуються завдяки ініціюванню та взаємному стимулюванню зі сторони національних суб'єктів та міжнародної спільноти, інституцій в спектрі

популяризації ідей соціоцентризму та сталого розвитку. Активними учасниками інтернаціоналізації є держави в особі органів влади, міжнародні урядові та неурядові організації, громадські організації, соціальні заклади і установи (освітні, медичні, культурні та ін.).

Процеси інтернаціоналізації значно різняться у різних сферах за своєю сутністю і формами реалізації. В культурній площині інтернаціоналізація відбувається через організацію міжнародних заходів (фестивалів, виставок тощо) і є елементом культурної дипломатії країни, спрямованої на просування національних культурних цінностей і надбань у світову спільноту, формування культурного бренду країни. В медицині формою інтернаціоналізації є обмін технологіями та кадрами. Одним з найактивніших учасників інтернаціоналізації є освітні заклади.

Інтернаціоналізація освіти є однією з найбільш диверсифікованих і глибоких з-поміж інших соціальних сфер. Вона охоплює всі складові діяльності закладів вищої освіти (ЗВО): викладання і навчання, дослідження, інші послуги, технології адміністрування [5; 23]. В сучасній науці застосовуються ряд подібних за сутністю понять: транснаціональна освіта, транскордонна освіта, освіта без кордонів. Однак, дані поняття є методологічно і сутнісно вужчими, оскільки відображають процес інтеграції лише освітнього процесу у світовий простір.

Інтернаціоналізація освітнього процесу полягає у використанні усіх існуючих у міжнародній практиці навчальних технологій для формування системи компетенцій та «м'яких» навичок у здобувачів, що забезпечить їх конкурентоспроможність на світовому ринку праці та спроможність працювати у мультинаціональному та мультикультурному середовищі. Формами інтернаціоналізації ЗВО є співпраця із закладами інших країн (міжнародне партнерство), академічний обмін студентами та викладачами, адаптація освітніх програм та навчальних планів до міжнародних вимог та стандартів, участь у міжнародних проєктах та грантових програмах.

Освітня інтернаціоналізація не є новим процесом, її прояви фіксувалися ще за часів середньовіччя в університетах Франції, Італії та Великобританії [24]. Поняття «інтернаціоналізація» у сфері освіти почало активно застосовуватися лише з 80-х рр. XX ст. Першість в обґрунтуванні теоретичних засад процесу інтернаціоналізації у ЗВО належить М. Харарі, який концептуалізував у даному понятті три складові: міжнародне змістовне наповнення навчальних планів; міжнародну мобільність вчених і здобувачів освіти; міжнародну технічну співпрацю [25]. Нині методологічні засади інтернаціоналізації освіти є одним із найактуальніших предметів наукових досліджень, що обумовлено значною мірою високою активністю даних процесів у більшості країн світу незалежно від рівня їх розвитку.

Поштовхом до сучасного етапу розгортання процесу інтернаціоналізації освіти стала глобалізація та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Інтернаціоналізація не лише відкриває додаткові можливості розвитку, а й є об'єктивною умовою функціонування освітніх закладів в умовах глобалізації освітнього і наукового простору, високого конкурентного тиску на національних ринках освітніх послуг. Ханс де Віт зазначає, що міжнародна освіта стала окремою індустрією, джерелом доходу та засобом підвищення репутації як ЗВО, так і країни в цілому [26]. Розуміння сутності та теоретична дефініція інтернаціоналізації освіти еволюціонує відповідно до розвитку та диверсифікації цього процесу. Науковці обґрунтовують позицію щодо доцільності його дослідження на національному, галузевому та інституційному рівні, визначаючи інтернаціоналізацію як інтеграцію міжнародних, міжкультурних та глобальних компонентів у мету, функції та процес надання освітніх послуг [27; 28]. Специфікою інтернаціоналізації освіти, на відміну від інших сфер життєдіяльності, є виокремлення двох форм: «інтернаціоналізація закордоном» (наприклад, академічні обміни), та «інтернаціоналізація вдома» (проявом є адаптація освітніх програм та навчальних планів до міжнародних вимог та стандартів). Доцільність даного поділу форм інтернаціоналізації вперше обґрунтувала Дж. Найт [23]. Її ідеї і досі застосовуються у сучасних дослідженнях процесів освітньої інтернаціоналізації [29; 30].

Процеси освітньої інтернаціоналізації ініціюються та здійснюються стейхолдерами усіх рівнів: *локального* – освітні заклади, профільні громадські організації, викладачі, науковці, здобувачі освіти; *національного* – органи державної та місцевої влади в рамках освітньо-наукової дипломатії; *глобального* – міжнародні організації (ЮНЕСКО, Світовий банк) та асоціації ЗВО. Зі сторони освітніх закладів інтеграція у міжнародний освітній простір має економічні (отримання доходів від залучення до навчання іноземних студентів, фінансових ресурсів від іноземних урядових чи приватних структур та міжнародних організацій на реалізацію досліджень й імплементацію інновацій) та іміджеві мотиви (формування позитивного іміджу ЗВО, підвищення конкурентоспроможності закладу та його випускників на національному та світовому ринку праці). Водночас, Й. Штієр доводить дію трьох мотиваційних ідеологій інтернаціоналізації у вищій освіті: – *ідеалізму* – мотивами є формування демократичного, справедливого і рівноправного, толерантного світу, підвищення рівня міжнародної чи глобальної конвергенції; – *інструменталізму* – інтернаціоналізація відповідає вимогам капіталістичного, глобального та мультикультурного світу, а її мотивами є прагматичні та економічні цілі, поширення ідей навчання впродовж життя, інклюзивної освіти, соціальних компетенцій, критичного мислення та міжкультурного розуміння; – *просвітництва* – цілі інтернаціоналізації

виходять за межі суто ідеалістичних та професійних і полягають у створенні можливостей для широкого і глибокого погляду на освіту та необхідності її адаптації до міжкультурних та міжнародних особливостей, сприянні особистісному зростанню та самореалізації як викладачів, так і студентів [31]. Диференціація мотивів освітньої інтернаціоналізації відображає варіативність потенційних вигод міжнародної співпраці і широкі можливості для кожного суб'єкта у виборі форм та напрямів транскордонної кооперації.

Синтез вищенаведених результатів галузевих та мультидисциплінарних досліджень формує підстави для висновку, що інтернаціоналізація – це диверсифікований процес розширення діяльності суб'єктів за межі кордонів, шляхом адаптації ендogenous потенціалу до умов глобального середовища з метою отримання доступу до нових можливостей, не властивих національному простору. Процеси інтернаціоналізації диференційовані за формами і суб'єктами, пріоритетністю індивідуальних та національних інтересів (рис. 1).

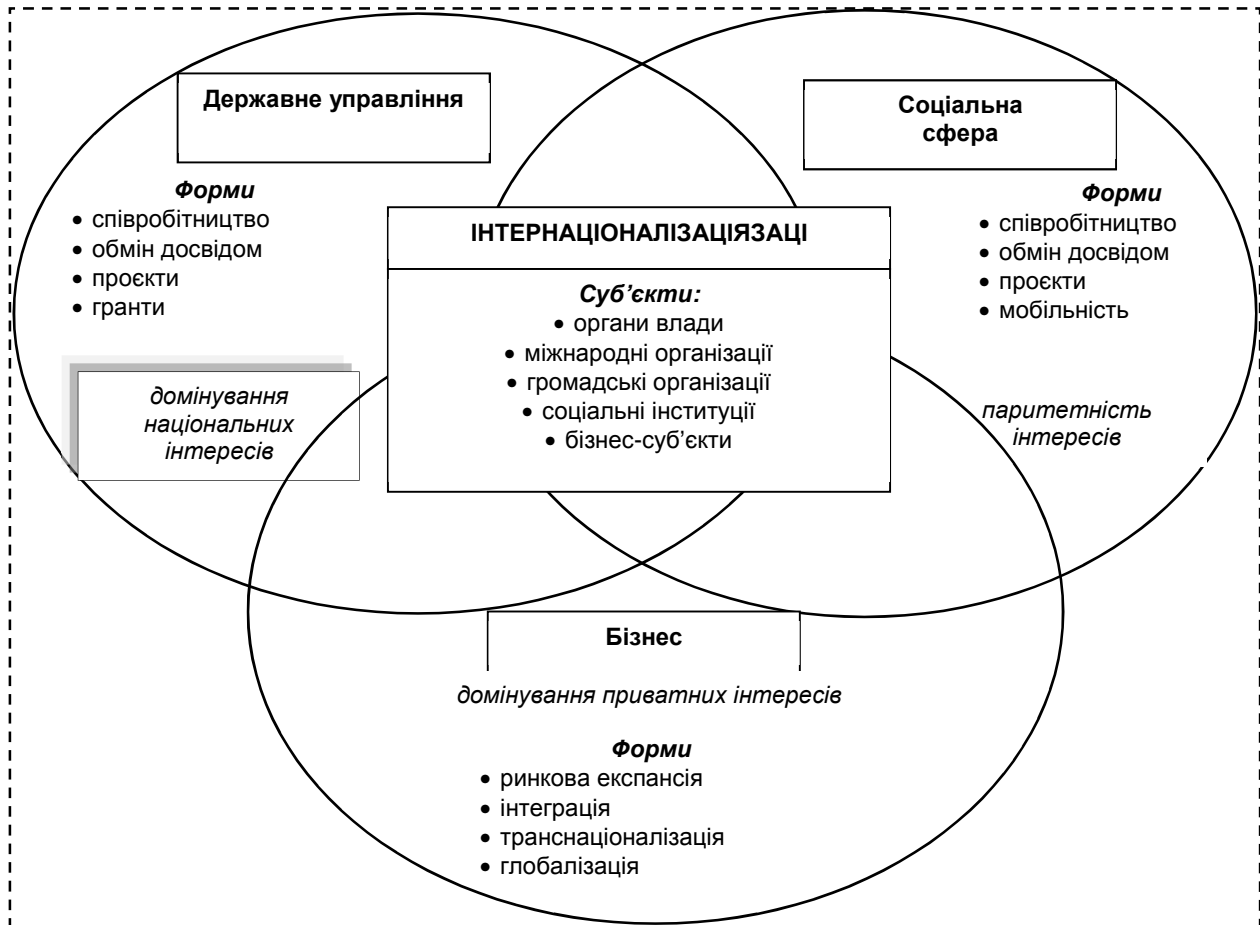

Рис. 1. Атрибути інтернаціоналізації у різних сферах життєдіяльності

Джерело: власні дослідження

Отже, природа інтернаціоналізації в контексті процесів всеосяжної глобалізації має компліментарний характер: поглиблення міжнародного партнерства у сфері державного та публічного управління сприяє активізації міжнародних відносин у бізнесі та соціальній сфері (залучення іноземних інвестицій, доступ до технологій, грантова діяльність та ін.); інтернаціоналізація освіти супроводжується розвитком міжнародного трансферу знань, технологій та людського капіталу у бізнес, своєю чергою поглиблення економічної інтернаціоналізації стимулює міжнародний обмін досвідом та кращими практиками управління.

Висновки з проведеного дослідження. Попри те, що у системі міжнародних відносин динамічно і безперервно відбуваються зміни, що сприяють їх поглибленню та всеосяжній експансії, сутність наукової категорії «інтернаціоналізація» залишається незмінною і полягає у поширенні діяльності суб'єктів за межі національного простору. Водночас, у зв'язку зі збільшенням сфер її реалізації, від виключно політичної до соціальної та інших, відбувається розширення форм та кола стейкхолдерів, їх інтересів. Це обумовлює зміни у розумінні сутності інтернаціоналізації. Зазначене доводить правомірність висновку про міждисциплінарний характер категорії «інтернаціоналізація», що набуває нових атрибутів і різноаспектного теоретичного трактування.

Література

1. Булатов М. Категорії. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; Абрис. 2002. 742 с.
2. Cambridge Dictionary. Internationalization. 2023. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internationalization> (дата звернення: 10.01.2024).
3. Oxford Learners Dictionary. Internationalization. 2023. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/internationalization> (дата звернення: 06.01.2024).
4. Словник УКРЛІТ.ORG. 2023. URL: <http://ukrlit.org/slovnky/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 06.01.2024).
5. Internationalization or globalization of higher education / Rezaei H., Yousefi A., Larijani B., Dehnavieh R., Rezaei N., Adibi P. *J Educ Health Promot.* 2018 Jan 10. DOI: 10.4103/jehp.jehp_25_17
6. Кокоріна В. І. Інтернаціоналізація як об'єктивна передумова розвитку міжнародного бізнесу в міжнародних економічних відносинах. *Економічний простір.* 2021. № 168. С. 17-21.
7. Міжнародні економічні відносини : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2014. 602 с.
8. Kemp Murray, Shimomura Koji. The Internationalization of the World Economy and its Implications for National Welfare. *Review of International Economics.* 1998. MS#7366. January 31. URL: <https://ssrn.com/abstract=76768> (дата звернення: 28.01.2024).
9. Guillén Mauro F., Esteban García-Canal. The American Model of the Multinational Firm and the 'New' Multinationals from Emerging Economies." *Academy of Management Perspectives.* 2009. Vol. 23. No. 2. P. 23-35. URL: <http://www.jstor.org/stable/27747508> (дата звернення: 30.01.2024).
10. Hwy-Chang Moon. Internationalization at the National Level. 2016. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190228798.003.0008>
11. Johanson J., Wiedersheim-Paul F. The internationalization of the firm – four swedish cases. *Journal of Management Studies.* 1975. № 12. P. 305-323. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1975.tb00514.x>
12. Lawrence S. Welch and Reijo Luostarinen. Internationalization: Evolution of a Concept. *Journal of General Management.* 1988. № 34. URL: https://www.academia.edu/17442974/Internationalization_evolution_of_a_concept (дата звернення: 18.01.2024).
13. Boddewyn J. J. The conceptual domain of international business: territory, boundaries, and levels. *International business: An emerging vision.* 1997. P. 50-61.
14. Calof J. L., Beamish P. W. Adapting to foreign markets: Explaining internationalization. *International Business Review.* 1995. Volume 4. Issue 2. P. 115-131. DOI: [https://doi.org/10.1016/0969-5931\(95\)00001-G](https://doi.org/10.1016/0969-5931(95)00001-G)
15. Andersen O. Internationalization and Market Entry Mode: A Review of Theories and Conceptual Frameworks. *MIR: Management International Review.* 1997. Vol. 37. P. 27-42.
16. Coviello N., Munro H. Network relationships and the internationalisation process of small software firms. *International Business Review.* 1997. Volume 6. Issue 4. P. 361-386. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0969-5931\(97\)00010-3](https://doi.org/10.1016/S0969-5931(97)00010-3)
17. Christensen Johan, Yesilkagit Kutsal. International public administrations: a critique. *Journal of European Public Policy.* 2019. Vol. 26. No. 6. P. 946-961. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2018.1508245> (дата звернення: 04.03.2024)
18. Rammata M. Public administration and global governance: from national to international competency frameworks. *Management Research and Practice.* Research Centre in Public Administration and Public Services, Bucharest, Romania. 2017. Vol. 9. No. 3. pages 45-61. URL: <https://ideas.repec.org/a/rom/mpase/v9y2017i3p45-61.html> (дата звернення: 07.03.2024).
19. Minogue M. The internationalization of new public management. Chapters, in: Willy McCourt & Martin Minogue (ed.), *The Internationalization of Public Management*, chapter 1, Edward Elgar Publishing. 2001. URL: https://ideas.repec.org/h/elg/eechap/1879_1.html (дата звернення: 18.01.2024).
20. Knill C., Bauer M., Eckhard S. (eds.) *International Bureaucracy: Challenges and Lessons for Public Administration Research.* London : Palgrave Macmillan, 2017. URL: <http://www.palgrave.com/la/book/9781349949762#aboutBook> (дата звернення: 10.01.2024).
21. Moloney K., Stone D. Beyond the State: Global Policy and Transnational Administration. 2019. URL: <https://doi.org/10.4000/irpp.344> (дата звернення: 24.01.2024).
22. Stone D., Ladi S. Global Public Policy and Transnational Administration. *Public Administration.* 2015. Vol 93. No. 3. P. 839-55. https://wrap.warwick.ac.uk/73159/1/WRAP_9576201-pais-081015-first_look_stone_and_ladi_intro_global_pol__trans_admin%20%281%29.pdf (дата звернення: 07.03.2024).
23. Marginson S. Limitations of the leading definition of 'internationalisation' of higher education: is the idea wrong or is the fault in reality? *Globalisation, societies and education.* 2013. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/14767724.2023.2264223?needAccess=true> (дата звернення: 07.03.2024).

24. Sharipov F. Internationalization of higher education: definition and description. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*. 2020. Vol. 10. No. 1. P. 127-138. URL: <https://mentaljournal-jspu.uz/index.php/mesmj/article/view/18> (дата звернення: 19.01.2024).

25. Harari M. Internationalization of higher education: Effecting institutional change in the curriculum and campus ethos. Center for International Education, California State University: Long Beach, 1989. 32 p.

26. Hans de Wit. Internationalization of Higher Education: The Need for a More Ethical and Qualitative Approach. *Journal of International Students*. 2020. Vol. 10. No. 1. DOI: <https://doi.org/10.32674/jis.v10i1.1893>

27. Knight J. Updated Internationalization Definition. *International Higher Education*. 2003. URL: https://goglobal.fiu.edu/_assets/docs/knight-2015-updated-definition-of-internationalization.pdf (дата звернення: 09.01.2024).

28. Ponniah K. Internationalization of Education: Past Practices and Future Possibilities. 2021. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/internationalization-education-past-practices-future-kalai-ponniah> (дата звернення: 29.01.2024).

29. Ezhova K. Insights Internationalisation of higher education. 2021. URL: <https://www.ieaa.org.au/Insights/internationalisation-of-higher-education> (дата звернення: 13.01.2024).

30. Sercu L. Internationalization at home as a factor affecting intercultural competence. A study among Belgian university students. *European Journal of Higher Education*. 2022. Issue 13, Vol. 4. P. 536-557. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/21568235.2022.2094815?needAccess=true> (дата звернення: 07.03.2024).

31. Stier J. Taking a critical stance toward internationalization ideologies in higher education: idealism, instrumentalism, educationalism. *Globalisation, Societies and Education*. 2004. Vol. 2. No. 1. pp. 1-28.

References

1. Bulatov, M. (2002), *Katehorii. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Categories. Philosophical encyclopedic dictionary], V. I. Shynkaruk (hol. redkol.) ta in., Instytut filosofii imeni Hryhoriia Skovorody NAN Ukrainy, Abrys, Kyiv, Ukraine, 742 p.

2. Cambridge Dictionary (2023), Internationalization, available at: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internationalization> (access date January 10, 2024).

3. Oxford Learners Dictionary (2023), Internationalization, available at: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/internationalization> (access date January 6, 2024).

4. Dictionary UKRLIT.ORG. (2023), available at: <http://ukrlit.org/slovnyk/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (access date January 6, 2024).

5. Rezaei, H., Yousefi, A., Larijani, B., Dehnavieh, R., Rezaei, N., Adibi, P. (2018), "Internationalization or globalization of higher education", *J Educ Health Promot*. 2018 Jan 10. DOI: 10.4103/jehp.jehp_25_17

6. Kokorina, V.I. (2021), "Internationalization as an objective prerequisite for the development of international business in international economic relations", *Ekonomichnyi prostir*, no. 168, pp. 17-21.

7. Holikov A.P. and Dovhal, O.A. (eds.) (2014), *Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny* [International economic relationships], KhNU imeni V.N. Karazina, Kharkiv, Ukraine, 602 p.

8. Kemp, Murray and Shimomura, Koji (1998), "The Internationalization of the World Economy and its Implications for National Welfare", *Review of International Economics*, MS#7366, January 31, available at: <https://ssrn.com/abstract=76768> (access date January 28, 2024).

9. Guillén, Mauro F. and García-Canal, Esteban (2009), "The American Model of the Multinational Firm and the 'New' Multinationals from Emerging Economies", *Academy of Management Perspectives*, Vol. 23, no. 2, pp. 23–35, DOI: <http://www.jstor.org/stable/27747508> (access date January 30, 2024).

10. Hwy-Chang, Moon (2016), Internationalization at the National Level, DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190228798.003.0008>

11. Johanson, J. And Wiedersheim-Paul, F. (1975), "The internationalization of the firm — four swedish cases", *Journal of Management Studie*, no. 12, pp. 305-323, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1975.tb00514.x>

12. Lawrence, S.W. and Luostarinen, R. (1988), "Internationalization: Evolution of a Concept", *Journal of General Management*, no. 34, available at: https://www.academia.edu/17442974/Internationalization_evolution_of_a_concept (access date January 18, 2024).

13. Boddewyn, J.J. (1997), "The conceptual domain of international business: territory, boundaries, and levels", *International business: An emerging vision*, pp. 50-61.
14. Calof, J.L. and Beamish, P.W. (1995), "Adapting to foreign markets: Explaining internationalization", *International Business Review*, Vol. 4, Issue 2, pp. 115-131, DOI: [https://doi.org/10.1016/0969-5931\(95\)00001-G](https://doi.org/10.1016/0969-5931(95)00001-G)
15. Andersen, O. (1997), "Internationalization and Market Entry Mode: A Review of Theories and Conceptual Frameworks", *MIR: Management International Review*, Vol. 37, pp. 27-42.
16. Coviello, N. and Munro, H. (1997), "Network relationships and the internationalisation process of small software firms", *International Business Review*, Vol. 6, Issue 4, pp. 361-386, DOI: [https://doi.org/10.1016/S0969-5931\(97\)00010-3](https://doi.org/10.1016/S0969-5931(97)00010-3)
17. Christensen, J. and Yesilkagit, K. (2019), "International public administrations: a critique", *Journal of European Public Policy*, Vol. 26, no. 6, pp. 946-961, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2018.1508245> (access date March 04, 2024).
18. Rammata, M. (2017), "Public administration and global governance: from national to international competency frameworks", *Management Research and Practice*, Research Centre in Public Administration and Public Services, Bucharest, Romania, Vol. 9, no. 3, pp. 45-61, available at: <https://ideas.repec.org/a/rom/mrpase/v9y2017i3p45-61.html> (access date March 07, 2024).
19. Minogue, M. (2001), The internationalization of new public management. Chapters, in: Willy McCourt & Martin Minogue (ed.), *The Internationalization of Public Management*, chapter 1, Edward Elgar Publishing, available at: https://ideas.repec.org/h/elg/eechap/1879_1.html (access date January 18, 2024).
20. Knill, C., Bauer, M. and Eckhard, S. (eds.) (2017), *International Bureaucracy: Challenges and Lessons for Public Administration Research*, London: Palgrave Macmillan, available at: <http://www.palgrave.com/la/book/9781349949762#aboutBook> (access date January 10, 2024).
21. Moloney, K. and Stone, D. (2019), *Beyond the State: Global Policy and Transnational Administration*, available at: <https://doi.org/10.4000/irpp.344> (access date January 24, 2024).
22. Stone, D. and Ladi, S. (2015), "Global Public Policy and Transnational Administration", *Public Administration*, Vol 93. No. 3, pp. 839-855, available at: https://wrap.warwick.ac.uk/73159/1/WRAP_9576201-pais-081015-first_look_stone_and_ladi_intro_global_pol_trans_admin%20%281%29.pdf (access date March 07, 2024).
23. Marginson, S. (2013), "Limitations of the leading definition of 'internationalisation' of higher education: is the idea wrong or is the fault in reality?", *Globalisation, societies and education*, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/14767724.2023.2264223?needAccess=true> (access date March 07, 2024).
24. Sharipov, F. (2020), "Internationalization of higher education: definition and description", *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, Vol. 10, no. 1, pp. 127-138, available at: <https://mentaljournal-jspu.uz/index.php/mesmj/article/view/18> (access date January 19, 2024).
25. Harari, M. (1989), *Internationalization of higher education: Effecting institutional change in the curriculum and campus ethos*, Center for International Education, California State University: Long Beach.
26. de Wit, Hans (2020), "Internationalization of Higher Education: The Need for a More Ethical and Qualitative Approach", *Journal of International Students*, Vol. 10, no. 1, DOI: <https://doi.org/10.32674/jis.v10i1.1893>
27. Knight, J. (2003), *Updated Internationalization Definition*, International Higher Education, available at: https://goglobal.fiu.edu/_assets/docs/knight-2015-updated-definition-of-internationalization.pdf (access date January 09, 2024).
28. Ponniah, K. (2021), *Internationalization of Education: Past Practices and Future Possibilities*, available at: <https://www.linkedin.com/pulse/internationalization-education-past-practices-future-kalai-ponniah> (access date January 29, 2024).
29. Ezhova, K. (2021), *Insights Internationalisation of higher education*, available at: <https://www.ieaa.org.au/Insights/internationalisation-of-higher-education> (access date January 13, 2024).
30. Sercu, L. (2023), "Internationalization at home as a factor affecting intercultural competence. A study among Belgian university students", *European Journal of Higher Education*, Issue 13, Vol. 4, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/21568235.2022.2094815?needAccess=true> (access date March 07, 2024).
31. Stier, J. (2004), "Taking a critical stance toward internationalization ideologies in higher education: idealism, instrumentalism, educationalism", *Globalisation, Societies and Education*, Vol. 2, no. 1, pp. 1-28.

Прокопчук О.А.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КАТЕГОРІЯ: ЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ ТЕОРЕТИЧНОГО КОНЦЕПТУ

Мета. Дослідження еволюції міждисциплінарної наукової категорії «інтернаціоналізація», ідентифікація її суб'єктно-формальної специфіки у різних сферах реалізації.

Методика дослідження. Ключовими методами дослідження є діалектичні прийоми індукції та дедукції, аналізу і синтезу, що уможливили визначення сутності категорії «інтернаціоналізація», абстрагуючись від галузевої специфіки; та концептуальної айдентики (форм та суб'єктів практичної реалізації) інтернаціоналізації в економіці, державному управлінні та соціальній сфері.

Результати дослідження. Доведено, що «інтернаціоналізація» є міждисциплінарною науковою категорією, еволюція теоретичного та методологічного розуміння якої відбувалася відповідно до поглиблення та диверсифікації форм її практичної реалізації. Ідентифіковано інтернаціоналізацію як диверсифікований процес розширення діяльності суб'єктів за національні межі, шляхом адаптації ендогенного потенціалу до умов глобального середовища з метою отримання доступу до нових можливостей, не властивих національному простору. Доведено, що процеси інтернаціоналізації в різних суспільних сферах диференційовані за формами і суб'єктами, пріоритетністю індивідуальних та національних інтересів.

Наукова новизна результатів дослідження. В рамках єдиного дослідження ідентифіковано концептуальне розуміння «інтернаціоналізації» як міждисциплінарної наукової категорії, ідентифіковано її сутність як універсального процесу, що набуває специфічних форм, цілей та пріоритетів залежно від сфери імплементації.

Практична значущість результатів дослідження. Глибоке теоретичне розуміння інтернаціоналізації формує базис для удосконалення практичних механізмів її реалізації на локальному та національному рівнях.

Ключові слова: інтернаціоналізація, наукова категорія, концептуальна сутність, дефініція, державне управління, освіта, економічна інтернаціоналізація.

Prokopcuk O.A.

INTERNATIONALIZATION AS AN INTERDISCIPLINARY CATEGORY: EVOLUTION OF THEORETICAL CONCEPT

Purpose. The aim of the article is to research the evolution of the interdisciplinary scientific category "internationalization", identification of its subject and formal specificity in various spheres of implementation.

Methodology of research. The key research methods are dialectical methods of induction and deduction, analysis and synthesis, which made it possible to determine the essence of the category "internationalization", abstracting from the specifics of the sphere; and conceptual identity (forms and subjects of practical implementation) of internationalization in the economy, public administration and social sphere.

Findings. It was established that "internationalization" is an interdisciplinary scientific category, the evolution of the theoretical and methodological understanding of which took place in accordance with the deepening and diversification of its practical implementation forms. Internationalization is identified as a diversified process of expanding the activities of subjects beyond national borders, by adapting the endogenous potential to the conditions of the global environment in order to gain access to new opportunities not inherent in the national space. It has been proven that the processes of internationalization in various social spheres are differentiated by forms and subjects, the priority of individual and national interests.

Originality. Within the framework of a single study, the conceptual understanding of "internationalization" as an interdisciplinary scientific category was identified, and its essence was identified as a universal process that acquires specific forms, goals and priorities depending on the field of implementation.

Practical value. A deep theoretical understanding of internationalization forms the basis for improving the practical mechanisms of its implementation at the local and national levels.

Key words: internationalization, scientific category, conceptual essence, definition, public administration, education, business internationalization.